

SLOVENSKI UČITELJ.

Glasilo
krščansko mislečih

učiteljev
in vzgojiteljev.

VERI, VZGOJI, PODUKU.

Letnik II.

V Ljubljani 1. februarja 1901.

Št. 3.

Mladinsko berilo.

Pravijo sicer, da knjige ne delajo človeka niti dobrega niti slabega, a to je le redkokdaj res. Malokdo je tako dobro vzgojen z doma, da bi ga neprestano branje slabih knjig ne odvrnilo od mladostne nedolžnosti ali mu vsaj domišljije ne napolnilo z napačnimi podobami. V vsakem slučaju je pa gotovo res, da vsaj zboljšajo ali poslabšajo človeka knjige vedno, kedarkoli jih bere.

Zato je pa silno važno vprašanje: Kaj berimo? Kritika spisov mora se v prvi vrsti ozirati na moralno stran vsakega spisa, ker ta je prva in odločilna. Nravna vrednost je tako bistvena pri vsaki knjigi, da je vsaka jezikoslovna lastnost v primeri ž njo le akcidenca. Če je pa to tako važno za odrasle, koliko bolj za mladino! Mladinsko slovstvo je postalo tako važno, da moramo vedno bolj paziti nanje.

Tisti časi vedno bolj izginjajo, ko je mladostna domišljija se še zadovoljevala s pravljicami, katere je babica pravila pri kolovratu. Pri kolovratu, da! Tam se je pelo, tam se je razpravljalo, tam je bil včasih parlament, parlatorij, borza, tam so se nadomestovale knjižnice in časopisi, tam ni čutilo ljudstvo potrebe kavarn in gledišč; da, pri kolovratu je bilo v starih časih vse drugače, kakor sedaj. Sedaj pa kolovrat izginja, in ž njim izginja stara poezija. Otrok mora zadostiti svoji domišljiji drugod, — in zato sega že v najzgodnejši mladosti po knjigah. Knjiga je sedaj vse, iz nje se zajema vse, česar treba za življenje in za zabavo.

Kaj torej dajmo v roke mladini? Veliko se greši s tem, ker ne pazijo stariši na berilo svojih otrok. Zlasti v oni dobi, ko se mladi duh začne zavedati svobodnega vzleta, ko se vzbujajo nova čustva in začne srce hrepeneti po novih vžitkih, je treba paziti, da nič napačnega ne omadežuje srca in ne moti razuma.

Tu nam prihaja na misel, kar je napisala pisateljica Tekla pl. Schober o književnosti, ki se naj daje v roke deklicam. Ona pravi v svojih spisih: „Načeloma nikdar ne popisujem razmer, katera merijo na nastanek nagnjenj, ki vodijo k zakonski zvezi. Meni se zdi greh, da bi domišljijo nedoraslih deklet motila z mislimi na možiteve. Zakon je od Boga postavljen, svet stan, ki more dovesti do velike sreče, a tudi do velike nesreče. Koliko deklic pa ostane neomoženih! Ali se smejo te čutiti nesrečne? Ne, nesrečen ni noben človek zato, ker ni dosegel nekega razmerja, katero ga le morda privede do sreče. Kaka usoda je namenjena vsakemu človeku, tega nihče ne vé naprej; zato morajo stariši tako vzgajati svoje otroke, da so zavarovani za vsak slučaj. Hčere se naj vzgajajo tako, da morejo postati dobre soproge, dobre gospodinje, dobre matere, ako jih usoda privede v zakonski stan. A učiti se morajo tudi, kako se stoji na lastnih nogah, vzgojé se naj tako, da ne bodo nesrečne, in ne bodo mislile, da so odveč na svetu in zgrešile svoj namen, ako ne dobé priložnosti izpolnjevati naravnega poklica kot soproge. V naših dneh je vsestransko hrepenenje po mnogem učenju in čitanju; a to je mnogokrat enostransko. Ni treba toliko z najtežavnejšim ukom napenjati živcev in glavo polniti s težavnimi nauki: Prvi pogoj za srečno življenje je plemenita izobrazba srca.“

Te mirne in premišljene besede veljajo tudi sploh za berilo, katero dajamo v roke mladini. Dečki v nedorasli dobi hrepené bolj po junaških povestih in po čudnih zgodbah, in tu je treba že pravo izbirati. Kolikokrat se z branjem pretiranoromantičnih zgodb in predivjih popisov mlada domišljija prenapolni z odurnimi podobami, katere se zaredé v srce in naredé ves značaj oduren, nasilen in nestrpen! Še hujše seveda, če v mladosti že dobi deček nenravne knjige, posebno povesti v roke! Domišljija je oskrunjena, srce izprijeno, in mehkužnež skozi celo življenje nosi seboj grdo, k grehu nagnjeno srce, iz katerega se dvigajo le nespodobne misli in predstave.

Še bolj je treba paziti pri dekletih. Dekliška domišljija je že sama ob sebi nagnjena bolj k čustvovanju in ljubkovanju. Celó obširno slovstvo neke gotove vrste je pisano naravnost za tako mehkužno in preobčutno dekliško domišljijo. Sentimentalni pogovori in popisi rodé v nji pretirano hrepenenje in slepilne nade, katere se nikdar ne izpolnijo. Migrena in histerija v poznejših letih navadno izvira iz take duševne mehkužnosti zgodnjih let.

Zato pa bodimo pazni na knjige, ki jih dajemo mladini! V prvi vrsti je dolžnost matere, da nadzoruje svoje otroke. Saj vidi, kaj beró, in če se ji kaka stvar ne zdi primerna, naj vpraša za svet učitelja ali učiteljice! Pa tudi mi, ki imamo dolžnost skrbeti za mladinsko slovstvo, moramo skrbeti na dvojen način. Prvič moramo z natančno in zanesljivo strokovno kritiko nadzorovati vse, kar izide in se moramo opirati zlasti pri večji mladini tudi

na nemško slovstvo, ki zahaja v velikih množicah v naše izobražene kroge. Pa treba tudi pozitivnega dela, da sami izdajamo primerne poučne in zabavne spise. Zato pa se združujmo in si razdelujmo to velevažno književno-pedagogično delo! Nravna popolnost in prava omika mladine nam bodi smoter, h kateremu vodi vse to vzgojevalno delovanje!

Stara in nova šola.

(Poročal na shodu „Slomškove zveze“ v Idriji dné 10. januarja 1901 J. Novak.)

Kako zaničevana si ti uboga „stara šola!“ Nisi mogla povspeti se do nikake časti, in nekateri te še sedaj ne morejo pozabiti, dasi že nad 30 let ni duha ne sluha o tebi. Oj, ubožica! Zaničujejo in ponižujejo te ob vsaki priliki.

Ali si bila res tako malo vredna, da nisi družega zaslužila kot zaničevanje, preziranje in zasmehovanje? Kaj res nimaš ničesar pokazati, kar bi ti moglo rešiti čast in dobro ime?

Poznam te. Bila si prav taka, kakor kaka ponižna kmetska deklica: brez zunanjega lišpa, brez svetlih biserov, brez živobarvenih svilenih trakov in družega jednacega nakitja. Vnanjega blišča ni bilo na tebi; a tvoje delo, sad tvojega truda vendar ni bil tako malenkosten, brezpomemben in brezuspešen, kakor ti očitajo tvoji sedanji nasprotniki. In med njimi je veliko takih, ki se imajo le tebi zahvaliti, da so postali to, kar so. Toda naj te preziranje ne žalosti. Saj še vedno velja pregovor: „Nehvaležnost je plačilo sveta“.

Jaz te čislam kljub tvoji ponižnosti, ker te ne sodim enostransko, temveč, ker poznam tudi tvojo dobro stran, ker vem, da si se tudi ti po svojih močeh trudila, ljudstvo izobraževati, ker si vzgojila mnogo zaslužnih mož in podala prvo podlago učenjakom vseh strok.

Da ti vrnem vsaj nekoliko časti, katero ti tvoji sovražniki po krivici kratijo, hočem ob kratkem našteti nekatere vrline, ki so tudi tebe dičile ter ti dajale tudi svojo vrednost.

* * *

1. „Non scholae, sed vitae discimus“, to je bilo v prvi vrsti načelo „stare šole“. Stara šola je bila praktična šola, šola za življenje. Učilo se je najpotrebnejše, učilo se je le to, kar je vsakemu človeku neobhodno potrebno; a na drugo, kar je manje važnosti, se je malo oziralo.

V stari šoli se je pred vsem gojilo — poleg verouka — branje, pisanje in računstvo. Ali niso to najpotrebnejši predmeti? Uprav iz tega vzroka, ker se ni gojila telovadba, ker se ni negovalo risanje, ker se niti v realijah ni poučevalo v tem obsegu, kakor se to v novi šoli godi, so bili uspehi stare šole v najpotrebnejših predmetih zelo ugodni. Učenci, ki so zapuščali staro šolo, so znali gladko, razločno in z razumom brati; njih

pisava je bila lepa, bilo je v pravem pomenu besede „lepōpisje“; in tudi v računstvu so bili dobro podkovani.

Da je bil to lep vspeh stare šole, ne more nihče tajiti. Ako je podlaga dobra, potem je vse dobro in napredek zagotovljen. Zlasti branje je podlaga vsej nadaljni izobrazbi. Kdor se nauči v šoli gladko in z razumom brati, temu ne bode težko z dobrimi knjigami in časniki se dalje izobraževati.

Tudi dandanes se učenci vsega tega lahko navadijo, osobito na večrazrednicah. Toda priznajmo odkritosrčno ter recimo, da bi se v tem oziru lahko še več storilo, ako bi nekatere manj važne predmete omejili, vsaj na srednji stopinji. Mnogo dragocenega časa se dandanes porabi n. pr. z realijami kot samostojnim predmetom, ki so po učnih načrtih ukazane od tretjega šolskega leta dalje. Otroci se učē spoznavati vsakovrstne živali, rastline in rudnine, prirodne zakone in pojave; a kadar je treba brati kako berilno vajo gladko in z razumom, pa stokajo, požirajo črke in zloge, prezirajo ločila in, kar so brali — ne razumijo.

To so sicer žalostne, a mnogokrat (ne rečem vedno in povsod) resnične prikazni. Zato ponavljam, kar je pisal nek tovariš v „Slovenskem Učitelju“ (1900, str. 120), namreč: da naj bi se realije kot samostojni predmeti na srednji stopinji opustile, in naj bi se spojile z nazornim naukom. Na ta način pridobljeni čas pa naj bi se porabil za vežbanje v branju, pisanju in računstvu. Ako ne družega, prihranil bi se vsaj čas, ki se porabi s štirikratnim izpraševanjem in klasificiranjem.

S tega stališča moramo priznati, da je stara šola imela neko dobro stran, katere tudi sedaj ne gre prezirati, temveč bi bilo želeti, da se kolikor mogoče upošteva.

2. Pa stopimo korak dalje. Tudi v stari šoli se je gojil drugi (t. j. nemški) jezik. A kako se je gojil? Učitelj je govoril le nemško in tudi učence je vedno silil le na to, da so sami vedno le nemško govorili. Nihče učencev ni smel izpregovoriti v šoli slovenske besede, ako ni hotel biti kaznovan. Kdor je izpregovoril slovensko besedo, je moral za kazen nesti domov iz lesa narejeno in črno pobarvano steklenico. (Vsaj v Idriji je bilo tako.) Cela tolpa učencev je drvila za „narodnim“ mučnikom ter mu nagajala, seveda le po nemško. Toda tu in tam se je le kdo zmotil ter izpustil slovensko besedo in — brž je dobil „flašo“. Seveda se sedaj njemu ni bolje zgodilo kakor prejšnjemu, ki je bil sedaj te kazni prost, dokler zopet ne zine kake slovenske besede.

Ne morem reči, da je bil ta način primeren za utepanje blažene nemščine, toda priznati se mora, da lepi uspehi niso izostali. Še dandanes vidimo, da so stari ljudje, ki so se učili nemščine v stari šoli, iste veliko bolj zmožni, kakor pa oni, ki so se je učili v novi šoli. Le z obilnimi govornimi vajami se priuči tuj jezik.

Da je bil ta način poučevanja res uspešen, spoznala sta v novejšem času tudi znamenita šolnika H. Schreiner in Koprivnik. Spoznala sta, da s samim prevajanjem in s suhoparno slovnico ne dosežemo zaželjenega cilja, temveč, da se je treba poprijeti zopet nekdanje metode. V ta namen sta

spisala dve vadnici s potrebnimi navodili za učitelja. Izpopolnila pa sta staro metodo v toliko, da sta privzela v pomoč še nazorni nauk, kar učenje zelo olajšuje.

Trditi smemo toraj, da je bila stara šola v tem oziru zgled novi šoli.

3. In kako je znala stara šola spodbujati svoje učence k pridnosti! Vsakoletne preskušnje, lokacija, pred vsem pa darila — so bili prav izvrstni pripomočki, s katerimi se je v otroku netilo veselje do učenja. Res, da je imelo tu in tam tudi to svojo slabo stran, da je n. pr. ponesrečena javna preskušnja omajala ugled sicer izvrstnemu učitelju, da se je pri lokaciji postopalo včasih pristransko itd.; toda vse te malenkostne hibe ne odtehtajo velike vrednosti, katero so imeli ravno ti pripomočki.

Ali ne opazujemo, da se prav teh pripomočkov dandanes poslužujemo pri odraslih? Ali ne delajo srednješolski dijaki po končanem šolanju svoje mature? Ali ni plačilni status kranjskih učiteljev lokacija, kjer je učiteljestvo razvrščeno ne le po starosti, temveč tudi po pridnosti? Ali ne dobivajo odrasli za svoje delovanje daril v podobi križcev, redov, odlikovanj itd.?

Ako se priznava, da to na odrasle ugodno upliva, priznati se mora, da bi na otroke uplivalo še ugodneje.

Stara šola je imela v tem oziru svojo dobro stran in treba bi jo bilo posnemati.

4. Konečno mi prihaja na misel še neko vzgojno sredstvo, katero je stara šola imela — a je nova ne sme imeti. Toda bojim se, da bi me kdo preostro ne sodil. Zato hočem to sredstvo le po ovinkih omeniti s pregovorom: „Šiba novo mašo poje“, in pa z odstavkom, ki ga je priobčil „Slovenski Učitelj“ (1900, str. 251), namreč: stariši smejo rabiti šibo, mojster našvrka vaje, zakaj bi se učitelj kot namestnik starišev ne smel poslužiti istega vzgojnega sredstva, ne, da se ž njim kaznuje vsak najmanjši pregrešek, temveč, da se ž njo prežene in zatre surovost in druge hudobije.

Sklepam. Pokazati sem skušal, da je imela tudi stara šola nekaj dobrega, dasi ji nekateri ne priznavajo nikake vrline. S tem pa nikakor nočem trditi, da je nova šola slaba. Tudi nova šola ima svoje prednosti in mnogo mnogo dobrega, česar stara šola ni imela. Omenjam: zboljšanje učne metode, vpeljavajo nazornega nauka itd.

Moj namen ni bil, staro šolo povzdigovati v deveta nebesa, temveč le pokazati nekatere posebnosti, katere bi tudi novi šoli ne bile na kvar, ako bi se zopet vpeljale.

Le napredek novc šole mi je narekaval gorenja izvajanja.

Zaključujem z besedami P. Hicingerja:

Naj pa kdo najde
Novega res kaj,
Pot mu napravlja
Prednikov delo.

Svoja naj slava
Staremu bode,
Nič se ne znižaj
Novega vrednost!

LISTEK.

Jeden iz množice.

Takrat sem bil še mlad . . .

Služboval sem med siromaki v Krajini. Bil sem sam krajišnik in sem dobro poznal siromake — rojake. Jedel sem trdi, s solzami namakani kruh trpinov, okušal sem vso bedo rodne zemlje. Poznal sem pa tudi dobro srce in veliko dušo krajinsko, ki pa zakopana v bedo, ne more kazati vsega plemenitega sijaja . . .

Na tujem sem videl srečnejše ljudi, pa manjših čednostij kakor so naši krajišniki. Našel sem pa tudi, da je blagostanje vir njihove sreče in si mislil dostikrat:

„Ko bi bili naši krajišniki premožnejši. To bi bili ljudje!“

In že takrat sem si dejal:

„Vsak je dolžan pomagati trpinom in revežem. Dolžan si tudi ti! . . . Če so slabe tvoje moči, pa stori kolikor moreš, saj nihče ne zahteva od tebe več, kakor premoreš . . . Sam si! Ljubezen, ki ti jo je vlil Bog v tvoje srce, obrni v prid svojih rojakov. Ne zakoplji zmožnosti, ki ti jih je dal Bog.“

Takrat moj duh še ni imel trdnega temelja, zato ni imel tistega krepkega poleta, volja je bila še mehka, torej je manjkalo bistvenih upov za vspešno delo.

Duh časa, moderna breznačelnost, verska površnost me je bila vrgla za nekaj časa s tira, kjer sem brezvspešno hlastal za lažnjivimi idejmi.

Ko sem se pa uglobil v krščanstvo, okusil sem njegovo požrtvovalno silo in takrat se mi je zjasnilo; začutil sem pod seboj trdna tla, moj duh je dobil potrebno stalnost.

Trdna vera je bila poslej vrelec, v katerem sem crpal moč, iz katerega so se porajale praktične ideje . . .

Pride me obiskat prijatelj Vasilij, ki je služboval med seljaki v temnih lesovih v Črni.

Vasilij je bil nekaj let starejši od mene, vesel, dobrovoljen tovariš rejene postave. Cenil je sicer dobro in okusno hrano, zelo rad govoril o tem, kaj je dobro, kako mora biti pripravljeno, da diši njemu, pa se je vendar rad razvnel za stanovske, narodne in gospodarske ideale.

Dobri moj Vasilij je dostikrat pod utisom vznesenih idej celo obrzdal Pegaza in se spustil za njim.

Torej prijatelj in pesnik Vasilij me pride obiskat za nekaj dni. Zaradi radovednosti in razvedrila se napraviva nekega dne obiskat tovariša v Zalesje.

Tovariša Ivan Ivanoviča nisem videl izza šolskih let, zato sem se čudil, ko sem zagledal njegov polni obraz, tolste roke, široka pleča, zalit život in močne noge.

„Ti, Ivan Ivanovič?“ . . .

„Hahaha . . . Tebi ne tekne naš stan. Hahaha . . . Ti si še vedno nespartanec. In ta? Naš tovariš?“

„Da Vasilij Ukrsov iz Črne.“

„Vasilij iz Črne! . . . Ti si mi všeč, Ti Vasilij. Ti umeš pravi smoter našega bivanja“ . . .

„Ti si laskav, Ivan Ivanov“, pokloni se Vasilij in se nasmehne.

„Jaz se ti ne laskam . . . Jaz berem to na tvojem obrazu . . . Hehe! . . . To mora biti naša smotra, vse drugo je nič! Gotovo sta lačna in žejna. Vstopita!“

Pelje naju v sobo in posadi k sebi.

„Tovariša izvolita! fino žganje, pivo ali vino? In potem?“...

„Ne oškoduj se zaradi naju... Kar imaš doma, to prinesi“, prekinem ga jaz.

„To imam vse doma, da ustrezem slasti, ki se mi zbudi v želodcu...“
Z Vasilijem se pogledava, a Ivanovič stopi v vežo in pokliče:

„Leksa!.. Leksa!.. Goste imamo!.. Prinesi...“

Ivanovič naroči kuharici celo vrsto reči.

„Za goste izberem perutnino sam! Ti bi ne znala izbrati najtolstejše živali.“

Sel je sam na dvorišče, kjer so se sprehajale, solnčile in kopale trope perutnine, čakajoč trenutka, ko si gospodar izbere katero izmed njih.

„Ali umeješ njegov smoter?“ Zasmije se Vasilij.

„Ako vidim njegov obraz in roke in obilnost života se mi zdi...“

Dolgo smo sedeli z Ivanom Ivanovičem ter pili in jedli, kar je priprava Leksa.

Vasilij je hvalil Lekso in blagroval Ivanoviča, da jo ima, zakaj tako dobro zna malokatera pripraviti jed.

„Vidita, to mora biti prijatelj, prvo. Dobra jed in dobra pijača... Kaj nam mari vse drugo na svetu!“

In ko smo potem razmotrivali dnevna in socijalna vprašanja, dolgočasil se je Ivan Ivanovič in zdehal.

„Kaj ni dobro to vino? Ali ne zna pražiti moja Leksa? Ali je vama všeč jed?“...

Tako je Ivanovič zasukaval razgovor k najljubšemu svojemu predmetu.

Vasilij pomežikne meni in vpraša:

„Ivan, katerega književnika najbolj ljubiš?“

„Jaz... Jaz... Nobenega. Gospoda, kateri pa piše kaj koristnega. Lejta. Jaz berem poljudne ljudske zdravnike, da dobim sredstvo proti bolezni, ki se ravno oglašča. V tem moramo biti oprezni — in dostikrat prebiram tudi najboljše kuharske bukve, da najdem nove načine priprave jedi, da se mi ne uprè kaka jed in vse to pretolmačim potem Leksi, ki se trudi, da mi ohrani slast do jedi.“

„Kateri ideali so ti prav za prav še ostali izza šolskih let?“ prekinem ga, hoteč odkazati razgovoru drugo pot.

„Ideali?... Hm!... Da vama izpovem. Idealu vseh idealov sem ostal zvest do danes in vedno. Temu se nikakor ne izneverim.“

„In ta ideal?“

Njegova navdušenost je zbudila najino radovednost.

Dobro živeti!... Hahaha...“

Ali je to ideal?“

„Da, moj ideal in ideal vseh poštenih ljudi.“

Takih nazorov še nisva slišala, zato sva poslušala Ivanoviča, ki je obiral pečenino in govoril oblizujoč si omaščene prste.

„Da vidita tovariša!... Na šolskih klopih sem se prav za prav dolgočasil. Premlevanje tako suhoparne tvarine me ni kar nič zanimalo.“

Želel sem, da bi postal skoraj sam svoj gospod in bi živel po svoji volji. Ti prijatelj Konstantin, veš, kdaj sem postal sam svoj. Od tedaj sem v Zalesji. Našel sem Lekso, dobra duša, ta mi gospodinji. Kuhati zna, kakor vidita; na dvoru ima polno kokošij, v hlevu zredi vsako leto dva prešička, ki mi delata potem še dolgo časa najboljšo zabavo. Meni je tukaj ugajalo. Zrak mora biti tukaj nekaj posebnega. Obleka mi je postajala hitro pretesna in dober tek mi je rastel in rastel. Hvala Bogu! Sedaj sem zadovoljen in se samo čudim, zakaj mnogi ne najdejo te poti življenja, ki je edino prava...“

„Je tvoj nadzornik zadovoljen?“

„Z menoj? ... Ha! ... Jaz ga povabim, pohvalim ga in on je zadovoljen, najmanjša graja me še ni nikdar zadela ... Hahaha! ... Tovariša izvolita?“

„Hvala! Imava dovolj!“

Ivan Ivanovič se masti sam in nadaljuje:

„Jaz ne morem umeti nekaterih tovarišev, ki se pečajo z vsakoršnimi stvarmi in si grené življenje. Pomislita: moj sosed *A.* pripoveduje kmetom o umnem kmetijstvu in kmetje se mu posmehujejo; tovariš *B.* razširja knjige in časnike in se bori za pravice zatiranega ljudstva, a častiti gospodje od visoke vlade ga ne gledajo lepo in, moj Bog kako nespameten! ... prijatelj *E.* pa gleda na točnost v šoli, na reden obisk, pa ima na glavi kmete — in kaj bi vam še pravil, vsak ima sitnosti, ki se ji posmehujejo najpametnejši; deviza je: dobro živeti. Jaz vama svetujem ... Leksa!.. Leksa!.. Prinesi ono, kar je vstalo v ponvi!“

„Zakaj se še nisi oženil, dragi moj Ivan Ivanovič?“

„Jaz? ... Jaz? ... Hahaha tovariša! Zato, ker sem pameten ... Leksa, to je bilo predolgo na ognju! Ali ne vidiš, da se je posušila mast.“

Hahaha! ... Zakaj se nisem oženil? Jaz, tovariša, raji sam zavžijem tisto, kakor bi imela moja žena. No, zato sem sam, pa sem mož!“

„Original!“ sikne Vasilij in zamerljiv smeh mu zaigra na obrazu. „Idiva, mrači se!“

„Tovariša, jaz sem vama na uslugo danes, izvolita kaj družega?“

„Ne! ... Ne! ... Ivan Ivanovič, jaz občudujem Tvojo modrost.“

Izrazimo še nekaj fraz in nato greva Ivan Ivanovič naju spremi do praga in se vrne k mizi, kar je bilo nama všeč.

„Ali Ti je všeč?“ izpregovorim, ko smo bili nekaj korakov od hiše. Vasilij se oddahne.

„Taka smotra! ... grozno!“

„Da tako! ... On dela tako in dobro se mu godi, drugi pa ... saj veš. V nemilosti smo.“

„Raje sem v nemilosti kakor bi pa služil taki ideji!“

Vasilij se je še dolgo spominjal Ivan Ivanoviča.

Vorončev.

D o p i s i.

Iz Šmarija pri Jelšah. (Pranger „Učiteljskega Tovariša“.) Velika čast, da me je „Učit. Tovariš“ na prvem mestu postavil na pranger! In da je to v resnici čast, dokaz so mnogobrojne čestitke ustmene in pismene, koje so mi došle od vseh strani od znanih in neznanih somišljenikov. Vsem izrekam s tem svojo prisrčno zahvalo.

Ne črhnil bi niti besedice na „Tovarišev“ pranger, ko bi šlo samo za mojo osebo, radi tega bi molčal tudi o pomoti, koja se je dopisniku tu in tam vrinila,

ampak v tem času je treba djansko pokazati, kaj da smo: ali strahopetneži in omahljivci, ali značajneži in krščanski možje!! Vsako stoletje ima svoje mučeničke, sedaj krščanski učitelji in učiteljice, prišla je vrsta na nas! — Ako je vsaka kaplja mučeniške krvi rodila stoteren sad, prav tako nas pranger uničil ne bode, ampak pridobil nam mnogo mnogo značajnih in krščanskih sotrudnikov. Vstrajajmo in naša je prihodnost! Kakor temen oblak, za kojim tem lepše solnce posije, minil bode ta moderni napor brez slabih

nasledkov, če stori krščansko učiteljstvo svojo dolžnost!

Sedaj si pa oglejmo malo „Tovarišev“ pranger!

Ljubi moj jungovec, ti govoriš, da sem prekršil stanovsko disciplino! Ali veš, kaj je stanovska disciplina? Poglej malo v šolsko postavo, prečitaj ukaz min. za uk in bogočastje od dné 20. avg. leta 1870, štev. 7648, tam najdeš glavne poteze stanovske discipline. Kaj je stanovska disciplina, slišal si tudi dostikrat od svojih učiteljev v učiteljišču. — To pa, kar imenuješ ti stanovsko disciplino, je le strankarska disciplina, koje nisem nikoli podpisal, in nimaš torej vzroka in tudi ne pravice mi očitati, da sem prekršil stanovsko disciplino! Če nas črnite in blatite, če delujete z vso močjo, da se čedalje bolj združimo, je li to stanovska disciplina, ali učiteljski ugled, ali napredek vaš, ki se imenujete napredni učitelji?

Ali ni sebičnež tisti, ki druge tepta, a sebe povišuje, kakor ti. Ljubi moj sosed? Ti si izdal mene, da so me pripeli na pranger. Judež torej si ti, in ne jaz! Prav, da svariš jungovce, naj z nami ne občujejo, vsaj nam ne bode treba prazne slame z njimi mlatiti in se prepirati, ker mi ljubimo mir. — Ti trobiš v svet, da se me ogibljejo vsi učitelji. To ni res, in bi bilo nepotrebno, ker ne storim nikomur nič žalega! Res pa je, da se me ogiblješ ti in še en drugi! Sicer pa dokaži z imeni! Tržani gledajo le od strani na mene in želijo, da bi se me prej ko mogoče iznebili, praviš dalje. Naše Šmarije je le mali trg, in ne bilo bi merodajno, ko bi bilo tudi res, kar trdiš, resnica je, da naši trgovci, mlekarji, krčmarji, peki, mesarji in drugi obrtniki od kojih kaj potrebujem, me vsakokrat z veseljem sprejmejo, ker — gotovo plačam! Razun teh je še pet takomenovanih tržanov, koji mi ne kažejo nobenega sovraštva; samo eden se

nekoliko dvomljivo obnaša proti meni. — Sploh pa ni varno predbacivati učitelju-kolegi, da nima prijateljev! Ljubi moj, ozri se po šolski občini, šteje, in jaz stavim, da ima vsak najslabejši krščanski učitelj na Štajerskem toliko prijateljev, kakor ti, jungovec! Besede: da bi se me prej ko mogoče iznebili, pa donijo seveda tebi in še nekemu drugemu, kakor najslajša godba vedno po ušesih, ker komaj čakata, da bi moje mesto zasedla, ampak oba ne moreta, temveč samo eden, to seveda, je žalostno! Pa le čakajta še. Geduld bringt Rosen!

Gola neresnica pa je, kar trdiš, ljubi moj sosed, da obtežujem delovanje svojih podrejenih mi učiteljev z raznimi malenkostnimi šikanami. Gotovo vem, da bi se ti veselil, ko bi bilo to res, ker potem bi imel upanje, da šolske oblasti tebi v veliko veselje nadučiteljsko mesto v Šmariji vendar kmalu izpraznijo. Jaz pa zahtevam le to, kar po postavi tirjati smem. Tebi in marsikateremu jungovskemu učitelju bi bilo seveda ljubo, ko bi c. kr. nadzorniki in nadučitelji ne skrbeli, da se šolska postava točno izpolnuje. Vi se sicer bahate, da ste na stališču nove šolske postave, a kedaj in kje? Tam, kjer gre za vašo korist, sicer se pa to stališče vedno strašno trese! Mi pa izpolnjujemo šolsko postavo in spoštujemo predpostavljene oblasti vže iz prepričanja, da je vsaka oblast od Boga.

Nekako zmedeno, kakor vsak, ki išče pa ne najde pravega izraza za to, kaj bi rad povedal, smešil si moje versko prepričanje, ter risal moje stališče do duhovskega stanu. Še prav dobro se spominjam, kaj sva se pred kakimi osmimi leti pogovarjala o nekem duhovnu. Ni bilo sicer nič hudega in žalega, o čemur lahko vsakokrat odgovor dam. A tebe ni sram, da vporabljaš to zadevo, da bi me sumničil pri duhovstvu! Ti trdiš takorekoč, da sem bil jaz vže prej jungovec, kakor

so bili sploh jungovci na Slovenskem. Večja čast bi bila za mene in rad bi priznal, ko bi se nekdanji jungovec tako ugodno preobrazil, ker veste, da je veselje devetindevetdesetkrat večje nad takim . . . itd. Za kar vem svojim starišem največjo hvalo, je to, da so me krščansko vzgojili. Mnogo in mnogo sem vže moral pretrpeti, a v najmračnejših urah svojega življenja našel sem tolažbo edino le v svojem verskem prepričanju!

Tebi, ljubi moj, ki si mi pisal nekrolog v 2. številki let. „Učit. Tovariša“ — še nekoliko prezgodaj, — pa ponudim kot dober prijatelj 200 kron. če dokažeš, da sem bil jaz kedaj sovražnik katoliških duhovnikov, da služim „gospodom“ kot slepo orodje, da sem jim v štafažo, ter da jih obkrožujem kot trabant. Priznavaš, da sem si prisvojil neko izomiko, da sem imel svojo voljo in glavo na pravem mestu, toda iz tvojega dopisa mora bralec sklepati, da se me je v novejšem času lotila huda neozdravljiva bolezen, takomenovani „marasmus“. — Meni se pa zdi, da sem ravno sedaj v najboljših močeh telesnih in duševnih, ampak če se vendar le motim, dobiš, ljubi moj sosed, 200 K, ako mi dokažeš, kaj sem zahteval.

O drugih zadevah, koje je dopisnik še omenil, ne zdi se mi vredno odgovarjati.

To toraj v pojasnilo, da se izvé, kako zanesljive sotrudnike ima „Učit. Tovariš“ in v dokaz, kako se njegovega „prangerja“ bojimo!

Fr. Jurkovič,
voditelj štiriražredne deške in triražredne
deklliške šole.

Iz Gorice. Katoliško društvo slovenskih učiteljic na Primorskem je imelo v nedeljo dné 13. januarja svoje redno zborovanje.

Častita gospodična Mirka Holzinger pl. Weidich je govorila o 18. stoletju, stoletju prosvete. Podavši nam v kratkih,

značilnih potezah pristno sliko 18. stoletja, govorila je o baronu Franju Frideriku Viljelmu Mariji Fürstenbergu, ministru in generalnem vikarju severnega dela Vestfalskega. Mož je bil zelo nadarjen ter temeljito in vsestransko izobražen. Bil je eden onih treznih mož s pravim istinitim naziranjem sveta, ki se niso dali zapeljati od krivih aposteljev 18. stoletja. Kot posvetni in cerkveni dostojanstvenik je neumorno deloval v povzdigo gmotnega in duševnega stanja svojih podložnikov. Ohranivši, kar je bilo do tedaj dobrega, uvedel je na vseh progah javnega življenja marsikatero velekoristno napravo; tako je tudi skrbel za dobro vzgojo in pouk, zlasti onih, ki so se imeli pozneje baviti s poučevanjem mladine, Leta 1776. je bila potrjena njegova nova šolska naredba v Münsterškem okraju. Pri njegovem delovanju sta ga podpirala pedagog Overberg in veleučena kneginja Gallizin.

Po dovršenem predavanju so zapele nekatere gospice lepo pesem „O sanctissima“.

Gospice predsednica in blagajničarici so podale račun zadnjih štirih let.

Prečastiti gosp. dr. Pavlica je prečital dopis iz Idrije, kateri nas je vabil, naj se udeležimo osnovalnega shoda prve podružnice Slomškove zveze 10. januarja. Opravičivši svojo in društvenih zastopnic odsotnost pozdravila je bila veleč. gospica predsednica pismeno to društveno gibanje v Idriji.

Preč. g. dr. Pavljica je zaključil zborovanje govorivši o Jezusovem imenu in o naši zvezi z imenom in osebo Jezusovo. Navedši lastne stavke Kristusove in besede sv. Pavla dokazal je, da je ta vez milost božja, ki se zrcali v podobi božji ter završil z velepomembnimi posledicami te zveze.

Prihodnje zborovanje bode dné 24. februarja ob 10. uri zjutraj. *L. Koršič*
tajnica.

Šolske vesti.

Učiteljske izpremembe. G. Radoslav Žmavc, učitelj v Grižah, je dobil srbsko državno službo na gospodarski šoli v Bukovu pri Negotinu v Srbiji. Nadučiteljem v Št. Petru, okraj Laško, je imenovan odotni definitivni učitelj Jernej Troha, učiteljica v Št. Petru pri Radgoni je postala učiteljica Jožefa Kren iz Kapel, učiteljica v Kapelah pri Brežicah je postala odotna suplentka Ivana Piller. Nadučitelj na ljubljanski I. mestni deški ljudski šoli in okr. šol. nadzornik g. Andrej Žumer je dobil naslov ravnatelja.

Slovensko šolo v Št. Jakobu na Koroškem, katero so si koroški Slovenci po 13letnem naporu in trudu priborili, hočejo naši nasprotniki zopet ponemčiti. Zdaj so pričeli loviti slovenske podpise za nemško šolo, in res se jim je posrečilo vjeti jih nekaj od nezavednega slovenskega ljudstva. Koroški rodoljubi, ne pustite, da bi triumfovali naši nasprotniki in kopali grob naši narodnosti.

Slovenska trgovska akademija. Pri zborovanju ob priliki petdesetletnice ljubljanske trgovske in obrtne zbornice se je

sklenilo, da se ustanovi odsek obstoječ iz petih članov v namen ustanovitve slovenske trgovske akademije in se podeli za ustanovno glavnico znesek 20.000 K. V isti namen je darovalo že več Slovencev in Hrvatov 220 K.

Razpisane učiteljske službe. Štajersko. — Na dvorazrednici v Remšniku je stalno ali začasno namestiti učiteljska služba z dohodki II. krajevnega razreda in prostim stanovanjem. Prošnje do 10. februarja na krajni šolski svet. — Primorsko. V Repentabru na dvorazrednici je namestiti nadučiteljsko mesto; na enorazrednici v Kobljeglavi mesto učitelja - voditelja. Prošnje do 20. februarja na c. kr. okr. šolski svet v Sežani.

Na ljudski šoli v Dobropoljah je 560 otrok vsakdanje šole. Z novim letom je bilo nastavljeno V. učno mesto. Povprečno pride na eno učiteljsko moč še vedno 112 otrok. V treh razredih je pouk poludneven. Na V. mestu je nameščen učitelj Iv. Pirnat, doslej učitelj pri Fari pri Kostelu.

Drobtine.

Poštenost „Tovariševcev“. Vsem je še v dobrem spominu, kako so se zaglani nekateri liberalni učitelji v znanega izdajatelja mladinskih knjižic učitelja gospoda Kosija iz Središča, ko se je leta ob priliki „Zavezinega“ zborovanja v Mariboru predrznil zagovarjati svobodo udeležbe duhovnih vaj za učitelje. Nas ni bilo zraven in ne vemo, kako je bilo takrat, pa po „Učiteljskem Tovarišu“ sodeč, bilo je tako kakor na vasi, kadar pobje koga naženó. Vpili so: „škofova župa“, „škofova župa“!

Ne vemo, koliko je bilo takih kričačev, in morda bi se ne bilo razvedelo o tem junaškem činu jungovskih tovarišev, ako bi tega divnega intermezza ne bili ponovili tudi v „Učiteljskem Tovarišu“. Ker danes učitelja nobena reč ne more tako kompromitovati, kakor, če je s kakim duhovnikom osební prijatelj, kazalo je seveda vse „napredno“ učiteljstvo s prstom na Kosija češ, lejte, ta je pa pri škofu kosil. Seveda kosilo pri škofu je za učitelja veliko nečastneje, kakor pa obiskovanje zloglasnih gostilen. Najlepše je pa

pri tem dejstvo, da Kosi pri lavalav-
tinskem škofu *nikdar* ni kosil. Da
bi imel mir pred pobi, je Kosi na
napad v „Učit. Tovarišu“ lansko
leto izjavil, da *nikdar* ni kosil
pri škofu. Izjave poštenih mož
se vpoštevajo, seveda ne pri naših
naprednih. Ti so nadalje lagali, da
je Kosi kosil in ko je ta zahteval, da se
naj dotičnik oglasi, so pa dejali: 100 K
daj za učiteljski konvikt, pa doboš ime
tistega „verodostojneža“ pri uredništvu
„Učit. Tovariša“. Sedaj je pač moral ves
učiteljski svet vedeti, da Kosi laže, in
„Tovariš“ piše resnico, ker bi sicer ne
mogel pisati tako gotovo.

Kosi je pa hotel na vsak način nasto-
piti dokaz resnice in je ponudil 500 K
za konvikt. „Tovariševi“ uredniki so se
pa ustrašili te primeroma ogromne svote
in vsekako iz usmiljenja do g. Kosija, da
bi ga preveč ne osušili, nečejo spraviti
500 kron, ampak pravijo: „S tem naj
bode konec pravde“, t. j. Kosi naj
ima 500 K, mi pa ime dotičnega lažnika,
ako uredniški zbor sam ni tisti lažnik.

In s tem je stvar za „Tovariševce“
končana; lagali so nekaj mesecev, a na-
posled je vendar ostal Kosi lažnik. Kako
naj imenujemo tako početje? Gosp. Luka,
popravite krivico: Kosija s „prangerja“
dol, pa lažnika gor!

Nov način zidanja šolskih poslopij.
Napredek šolstva v zadnjih tridesetih letih
se tudi na zunaj kaže v prostornih, svetlih
in higijenično vredenih novih šolskih po-
slopjih, ki so včasih videti kakor palače.
Vendar utegne dosedanjo zidavo šol, čeprav
velja za moderno in dokaj stane, izpod-
riniti nov paviljonski zistem, kateri
so vpeljali v Ludwigshafenu ob Renu. —
Znano je, da so pričeli novejši čas pri
zidanju bolnic ali špitalov mesto enega
velikega poslopja, v katerem so bile na-
meščene dvorane za bolnike, za služab-

ništvo, za kuhinjo in perilo, sploh za vse
stroke, ki so potrebne pri postrežbi bol-
nikov, staviti posamezne paviljone, v ka-
terih so bolniki ločeni po kakovosti bolezni,
pa tudi razne stroke hišne uprave posebej
nameščene. — Bolnico sezidano po takem
zistemu imamo v Ljubljani. Zanimivo je,
da so isti način začeli vporabljaliti tudi pri
zidanju šolskih poslopij. Vsa naprava, v
kateri bodo nameščene šole, obstoji iz
petnajst enonadstropnih in treh dvonad-
stropnih poslopij, ki so vsa obdana z
hišnimi vrtovi in imajo poleg tega osem
igrišč in prostor za telovadbo.

V vsakem paviljonu je prostora za dva
razreda, eno učiteljsko stanovanje in stra-
nišče. Poslopja so obdana od lepih vrto-
v in obraščena z zelenim bršljanom. Luči
in zraka ne primanjkuje. Za prezračevanje
je dobro preskrbljeno. Nastavljene peči
vodijo zunanji sveži zrak, ko se je ogrel,
v šolske prostore, več odvodnih cevi pa
posrka izrabljeni zrak v sobi in ga izpelje
na prosto. Sploh se je pazilo pri notranji
opravi na higijenične predpise. Kako se
bode novi zistem praktično obnesel, se še
ne more reči. Stroški za take šolske na-
selbine so seveda veliko večji, kakor za
sedanja poslopja.

Mladinske knjižnice je izšel I. zvezek.
Vsebinska J. Brinar: „Medvedji lov“, „Bu-
kova gostija“. Povesti. Založil Lavoslav
Schventner v Ljubljani. Cena 80 vin. po
pošti 90 v. Oceno priobčimo prihodnjič.

Več učnih ur za krščanski nauk.
Shodu katoliških učiteljev v Dornbirnu
so bili predloženi sledeči nasveti:

1. Kjer ni družinsko življenje in skupna
vzgoja otrok strogo krščanska, ne zadostuje
več sedanje število ur za krščanski nauk,
ampak se spodobi, kakor drugim glavnim
predmetom, tako tudi temu več ur pouka.
2. Za uspeh pri vzgoji se morata duhovnik
in učitelj vzajemno truditi, in učitelj mora
katehetu pomagati.
3. V ta namen se pri-

poroča, da prevzame učitelj deloma pouk krščanskega nauka.

Pri glasovanju sta bila prva dva predloga enoglasno sprejeta, tretji pa je bil odločen za obravnavo zveznega odbora.

Suhi čevlji za otroke. Kraljeva vlada v Kolinu je priporočila občinam, da naj pripravijo za zunanje šolske otroke v posameznih razredih čevlje iz klobučine in cokle. Kakor se poroča, je bil ta predlog v nekaterih krajih sprejet. Občine so dale narediti potrebno število čevljev in tako dale otrokom, kateri prihajajo z mokrimi čevlji v šolo, priložnost, da se morejo v suhe čevlje preobuti. Želeti bi bilo, da bi se ta vzgled tudi drugod posnemal. Kjer se občina za to ne briga, naj poskrbé stariši, šolski prijatelji in dobrotniki otrokom suhe čevlje, da bi jih mogli obuti prišedši v šolo. S tem bi se izognilo marsikaterim boleznim in šolskim zamudam.

Učitelj - izumitelj. Izumitelj električnega daljnovidca Jan Sczepanik je bil definitivni učitelj v Galiciji. Ker se je pa zahvalil za službo, pozvali so ga k vojakom za tri leta.

Šolske barake. 60.000 tolarjev je dovolil mestni zostop v Bostonu za šolska poslopja, katera se morejo za 24 ur razstaviti in zopet na drugem kraju sestaviti. Vsako poslopje ima prostor za 60 učiteljev.

Analfabetov je na Portugalskem 79,2%. Sedaj pravijo, da se bo obrnilo na bolje, ker je določeno, da mora vsako dete od 6—12 leta obiskovati šolo, in da mora vsaka občina imeti svojo šolo, katero bo vzdržavala država. — Vse dobro, samo ako se bo dobro napredovalo. Ali ako bodo otroci sedeli po tri do štiri leta le v nižjem razredu, evo zopet analfabeta.

Učiteljske plače so na Moravskem zvišane. Od novega leta počenši bo iznašala plača učiteljev ljudskih šol 1600 K, a plača učiteljev mestnih šol 2000 kron. Razun tega bo dobival vsak učitelj v Brnu

z 20 letom službovanja, ako mej tem ne doseže ravnateljskega mesta, osebni popoljšek.

Zoper katoliške šole je urednik „Uč. Tovariša“ prepisal imeniten članek iz X. zvezka lanske „Slovenke“. Tak način urejevanja je jako priporočljiv. Človeku se ni treba truditi, da bi sam kaj mislil in pisal in lačni predali lista se lahko napolnijo. Gradiva tudi ne zmanjka. Za „Novim listom“ in „Slovenko“ pridejo na vrsto lahko drugi časopisi slovenski in tuji — O „vzgoji v sirotiščih“ še izpregovorimo nekaj besed, a na adresu „Slovenke“, ne pa Učit. Tovariša, ki le prežvekuje, kar so mu drugi nakuhali.

Sredstvo zoper neprijetne obiske. Večkrat se zgodi, da stariši napadajo učitelja, ako je njihovega ljubljenca kaznoval, in da se v šoli ob taki priliki zgodi škandal. Kaj pa je storiti, ako pride kaka rahločuteča mati v učilnico se prepirat? Ali kaže takoj žandarje poklicati? Ali pa drzno vsiljivko vreči skozi vrata? Naslednja zgleda iz življenja naj pokažeta, kako so nekateri ravnali ob takih prilikah: Učitelja *A.* obišče nenadoma žena *R.* in dá brez uvoda duška svoji jezi, ker je bil njen sin „po nedolžnem“ kaznovan. Ko je bila še sredi svojega govora, naenkrat zapazi, da učitelj ni več navzoč. Odšel je bil skozi vrata. Žena osupla obstane. Učenci zaženo glasen smeh in sovražnik se osramoten umakne. Učitelj *B.* je ob taki priliki naredil še bolje. Komaj je žena *T.* prišla v šolo in začela svoj govor, zapové ta; čeprav ni bilo računstvo na vrsti, naj začno učenci glasno ponavljati poštevanko. Učenci začno kričati na vse grlo: „Enkrat ena je ena, — enkrat dve je dve, — dvakrat dve je štiri itd. Tako so preupili zmerjanje jezične ženske, ki je vsled tega bila še bolj razjarjena in je tudi sama skušala prevladati z upitjem. Toda učenci se niso pustili prekositi, in

čimbolj je kričala žena, tem močnejše je bilo tudi njihovo vpitje, ker jim je ta dogodek zelo ugajal. Slednjič ženi ni drugzega kazalo, kakor jo pobrati iz sobe; nikdar več je ni bilo v šolo.

Solnčna toplota je tako neizmerna, da bi je, po računih prof. Langley-a, ne bilo mogoče z vsemi zalogami premoga cele zemlje niti desetino sekunde nadomestiti. O neizmerni toploti priča dejstvo, da je mogoče s pomočjo velicega zažigalnega stekla razstopiti tudi najtrša telesa. Na pariški razstavi je bil majhen stroj, katerega je gonila solnčna toplota. Kotel je bil postavljen v gorišče velicega zrcala, ki je zbiralo solnčne žarke v tako obilni množini na vodi, da je ista pričela vreti in tvorila potrebno paro. Ta mali stroj je bil sicer le igrača, vendar je začetek nadaljnim izumom. Ker pa solnce oddaja toploto v toliki množini, mora biti iste na solncu vedno manj in opazovanja so pokazala, da se solnce v 14 letih skrči nekako za 1 km. Ni pa strahu, da bi se solnce prav kmalu shladilo in skrčilo, ker meri njega premer 1,400.000 km, in ker je treba 4000 let, da se isto skrči za 300 km.

Podružnica Slomškove zveze v Idriji šteje že 17 pravih in 13 podpornih članov.

Na udanostni pozdrav, kojega je odposlala „podružnica Slomškove zveze v Idriji“ ob njenem ustanovnem shodu prevzvišenemu g. knezoškofu, je prejela ista sledeči odgovor: „Srčno pozdravljam prvo podružnico Slomškove zveze v Idriji. Skupno in složno delajmo duhovni in učitelji za časni in večni blagor milega našega slovenskega ljudstva. Božji blagoslov naj nam zagotovi dober uspeh. Jeglič, škof.“

Društvo za vzgojo katol. učiteljev je imelo na Dunaju svoj glavni shod dne 20. januarja pod predsedstvom princa Roberta Windischgraetza. Predsednik je

s prisrčnim pozdravom otvoril zborovanje. Govoril je gospod Eichinger o potrebi katoliške vzgoje. G. J. Janauschek je obvestil skupščino o društvenem delovanju. Društvo deloma vzdržuje, deloma podpira 19 zavodov z 4135 učenci. P. Messman je istotako govoril o važnosti katoliške vzgoje in toplo priporočal društvo. Z volitvijo načelstva je bil shod tega zašlužnega društva zaključen.

Učiteljsko društvo v Bosni. V začetku novega stoletja se je porodila misel, da se tudi učiteljstvo Bosne in Hercegovine tesneje združi. Kakor pri drugih kulturnih narodih imela bi tudi v Bosni ta organizacija namen poživiti delavnost v šoli in dvigniti vzgled učiteljstva.

Nazadnjaški menihi in duhovniki. Z ozirom na to notico objavljeno pod tem naslovom v 22. številki lanskega leta nam poroča prijatelj našega lista Don Bedos de Celles (in ne Budos iz Celle) je bil rojen l. 1714. v Chaux (škofija Beziers) na Francoskem in je vstopil leta 1726. v mestu Toulouse v red sv. Benedikta. Zval se je s polnim imenom Jean Francois Bedos de Celles. On ni iznašel orgel, ker so te bile v rabi že v starem veku, pač pa je bil najumnejši izdelovalec orgel v svojem stoletju in je dvignil to umetnost do tiste stopinje popolnosti, na kateri je dandaes.

Nove. šole. Štajerski deželni šolski svet je sklenil, da se enorazrednica pri sv. Emi, okraj Šmarije, razširi v dvorazrednico.

Katoliška učiteljska zveza proti nespodobnim slikam. Nedavno je izdala katoliška učiteljska zveza za Avstrijo memorandum, s katerim opozarja na nevarnosti, ki preté mladini od nespodobnih slik. V trgovinah, novinah, na oglasih in plakatih vse mrgoli slik, ki škodujejo sramežljivosti mladine. Zaradi tega zahteva učiteljska zveza, da vlada zapreči po re-

darstvenih organih izlaganje takih slik. Zelo bi bilo želeti, da bi oblasti tudi v Ljubljani obračale svojo pozornost na plakate in izložbe raznih trgovin.

Učiteljice v ogromni večini. Službeno izvestje o angleškem šolstvu kaže, da so učiteljice mnogoštevilnejše kakor učitelji. L. 1870 je bilo samo 8800 učiteljev, danes jih je 80.057, dočim je učiteljev samo 28.978. Ker je po najnovejšem ljudskem štetju v Zedinjenem kraljestvu samo 860.000 žensk več kakor moških, je težko umeti, kako je moglo število učiteljic tako zelo narasti.

Boj proti katoliški cerkvi — boj proti krščanski šoli. Te dni se je začela na Francozkem razprava ob osnovi zakona, ki je naperjen proti kongregacijam. Kako se bo izvršila, še ni znano. Na vsak način je ta osnova napad na svobodo in enakost, to je na same temelje francoske republike. Zato so proti njim mnogi člani večine, dasi so drugače hudi sovražniki redov, posebno jezuitov. Če pogledamo v prošlost, nam vznikne up, da ta napad ne bo uspel, ker so slični poskusi kongregacije uničiti ostali brez uspeha. L. 1880. izdani zakoni so imeli v prvi vrsti namen zatreti jezuitski red, pa tudi druge redove. Dasi je 1600 odvetnikov ugovarjalo neosnovanosti temu zakonu, vendar so ga morali uradniki strogo izvrševati. Pa kaj se zgodi? Redovi in kongregacije so se še bolj namnožile, dasi so jim naložili ogromne davke. V osnovi novega zakona ne imenujejo „kongregacij“, marveč le „društva, ki zahtevajo od svojih članov, da se odrečejo onim pravicam, katerim se človek ne more odreči.“ Ali to so prazni izgovori; boj velja redovom in cerkvi.

Na Francozkem in v Algiru je 3216 moških redovniških zavodov z 30.136 člani. Od teh se bavi s poučevanjem 2748 zavodov z 22.327 člani; z dobrotvornimi

deli se peča 52 zavodov z 2532 člani; misijonskih postaj je 416 z 7277 člani. Leta 1877. je bilo v sami Francozki 3703 članov. Moških kontemplativnih redov ni; redovi, katere imajo za kontemplativne, se bavijo z dušnim pastirstvom in znanostimi. Mar je roka, ki tako dela, „mrtva“? Šolski redovi so, katere hočejo vničiti. Nedavno je o. Du Lac, družbe Jezusove, izdal delo z naslovom: „Jezuiti“, da pobije najnovejše klevete o jezuitih. On pravi: „Zakaj so napovedali redovom boj? Ker je naše poučevanje mnogim trn v peti. No, vprašajmo, kaj bo dobilo onih 60.000 družin, katerim vzgajamo deco, če bodo prisiljene izročiti svojo deco državnim učiteljem? Pravijo, da mladino vzgajamo, ki bo neprijazna sedanjemu društvenemu redu. Če bi to delali, bi delali proti svojim interesom, ker je od 29 kolegijev, ki jih upravljamo, 13 iz republike od l. 1848., 10 iz tretje republike, a samo 3 iz drugega cesarstva, dasi se nam predbaciva, da smo ga „klerikalizovali“. Napoleon III. nam ni bil naklonjen. Dominikanci bi vedeli povedati o težavah, ki so jih imeli, ko so hoteli osnovati šolo v Arceuilu. Od 88 svobodnih duhovnih šolskih zavodov, ki so zdaj, je bilo vstanovljenih za cesarstva samo 14. Jasno je, da nam je republika bolj naklonjena. A zdaj nam očitajo, da vzgajamo mladino protipostavno, da živimo v neprijateljstvu s sedanjim društvenim redom. Ni res.“ Boj je torej naperjen proti krščanski šoli, ni jim za denar, denarja bi se moglo kje drugje več dobiti in sicer po krivici pridobljenega, ali oni gospodarji so voditelji v boju proti katoliški cerkvi.

Članom okrajnih šolskih svetov na Kranjskem so imenovani od strani dež. odbora: za Postojno župan Josip Dekleva in Majer iz Loža; za Kočevje J. Skadinger in svetnik Fr. Višnikar; za ljubljansko okolico G. Jelovšek in

Fr. Košak; za Litijo notar Luka Svetec in nadučitelj Janko Skrbinc; za Logatec župan Pogačnik in Fr. Siherl; za Radovljico blejski župan Jakob Peternel in trgovec Otto Homan; za Novo mesto Fr. Majzelj in šolsko svetnik Fr. Detela; za Kamnik župan Mlakar in okr. sodnik pl. Garzarolli; za Črnomelj L. Gangl in župan Puhek.

Šolska kriza na Češkem. Proračun šolskih stroškov za leto 1900 znaša: 28,438.338 kron. Od te svote odpade na 23 nemških šolskih okrajev 11,301.092 K, na 68 čeških šolskih okrajev 17,137.296 K. Šolska okraja Praga in Reichenberg pri tem nista vračunjena. Vendar vlada na Češkem šolska kriza. Učitelji dobivajo večinoma skromno in večkrat prav uborno plačo, dežela pa ne more več plačevati, ker so finance skoraj do cela izrabljene.

Pedagoški kongres se je vršil povodom svetovne razstave v Parizu. Vdeležilo se ga je nad 2500 učiteljev. Vsi so bili srčno vsprejeti in pozdravljeni. Razdeljeni so bili v pet sekcij, ki so razpravljale o raznih vzgojnih vprašanjih. Sklepe sekcij je potrdil glavni shod, ki se je potem vršil.

Važen kulturni korak Japoncev. Japonski minister je odredil, da naj se v bodoče v srednjih in ljudskih šolah namesto dosedanjih kitajskih pismenih znamenj uporabljajo latinske črke.

Zabavišča obiskujejo na Francoskem otroci od tretjega do sedmega leta, in dobivajo v zavodu kosilo za devet filirov.

Trgovska visoka šola se bo odprla v Bazelu, a imela bo posebni del vse-

učilišča. Ta trgovska šola bo obsegala štiri oddelke: 1. za obrt in trgovino, 2. za upravno, 3. prometno šolo, 4. za imenovanje učitelja na trgovskih šolah.

Šolske knjige dobivajo v večjih francoskih mestih vsi otroci zastoj, revnej pa dobivajo tudi obleko in hrano.

Starostne doklade. C. kr. okr. šolski svet v Postojini je sklenil, da v prihodnje ni treba vlagati posebnih prošenj za podelitev starostnih doklad; temveč, da zadostuje le naznanilo šolskega vodstva, podprto z dotičnim dekretom.

Slovensko višjo deklinško šolo v Ljubljani obiskuje letos 74 učenk. V trgovskem tečaju, ki se je pred kratkim otvoril, je 18 učenk.

Zahvala.

Prisrčno zahvalo izrekamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem za častito udeležbo pri poslednjem potu preljubljene nam hčere, oziroma sestre, gospodičine

Katinke Cej

učiteljice pri Sv. Križu na Vipavskem

posebno se zahvalujemo preč. duhovščini in č. oo. frančiškanom, nadalje preblagemu g. Fr. Finžgar-ju, c. kr. okr. šolskemu nadzorniku, gg. profesorjem in gospicam učiteljicam c. kr. izobraževališča, gg. kolegom in gospicam kolegijam v mestu in z dežele, zlasti njenima ljubljenima prijateljicama iz otroških let, gospici Mariji Jug, učiteljici v Oseku, in Amaliji Oblak, učiteljici v Kamnjah ter preblagorodni gospej Albin Komel roj. pl. Schivizhoffen za krasne poklonjene vence.

V Gorici, dné 27. decembra 1900.

Zalujoči ostali.

„Slovenski učitelj“ izhaja dvakrat na mesec (1. in 15.).

Cena mu je na leto 5 K, na pol leta 2 K 50 h.

Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren: Ivan Rakovec.
Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega učitelja“ v Ljubljani.